

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 1

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 1. – 790 с.

ISBN 978-617-8263-39-3

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У першому томі збірника містяться наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їхньому конституційному вимірі, у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-39-3 (т. 1)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

чесний та прозорий процес голосування, що відповідає принципам демократії), захист інформації (кібербезпека є критичним аспектом при використанні е-технологій для народного волевиявлення, а розуміння потенційних загроз дозволяє вживати необхідних заходів для запобігання маніпуляцій та взломів систем), доступність та інклюзивність (врахування потреб різних груп населення, включаючи осіб з інвалідністю, людей похилого віку та жителів віддалених регіонів, є важливим для забезпечення доступності та універсальності е-технологій у народному волевиявленні), законодавче регулювання (розуміння проблем, пов'язаних з використанням е-технологій, допомагає формувати ефективне законодавче регулювання, що відповідає сучасним вимогам та стандартам), технічні аспекти (знання проблем використання е-технологій дозволяє розробляти та впроваджувати нові технічні рішення, які покращують ефективність та безпеку процесу народного волевиявлення), соціальна відповідальність (розуміння соціальних аспектів використання е-технологій допомагає підтримувати довіру громадян). До того ж, наступні вибори, які відбудуться після припинення або скасування воєнного стану, матимуть важливе значення для демократичного шляху країни для вирішення ключових питань щодо відновлення роботи демократичних інститутів та потребуватимуть обговорення та напрацювання проектів рішень вже зараз [1].

На початок 2023 року вже наявні ряд напрацювань з цієї проблематики, зокрема пропозиції щодо вдосконалення законодавства України, спрямовані на забезпечення підготовки та проведення виборів після припинення чи скасування воєнного стану в Україні [2], місцевих виборів в Україні [3, с. 45–47], електронне голосування в судових рішеннях [4, с. 18–22], про перспективи запровадження е-голосування в Україні в контексті реалізації концепції розвитку електронної демократії та діджиталізації [5], трансформація правових систем в умовах збройних конфліктів [6].

Тобто, проблематика перспектив розвитку та використання е-технологій у народному волевиявленні є актуальною та є базою для можливих тенденцій, включаючи адаптацію новітніх технологій, таких як штучний інтелект, розподілені системи обліку та квантові комп'ютери, для покращення процесу голосування. Також вона сприяє розумінню ключових аспектів електронного голосування та підтриманню активного діалогу між державними органами, громадськими організаціями та науковою спільнотою з метою досягнення більшої ефективності та безпеки в процесі народного волевиявлення.

Загалом, варто зробити заглиблений аналіз окремих проблем використання е-технологій у народному волевиявленні та запропонувати шляхи вирішення цих проблем щодо такого:

1. Кібербезпека при використанні е-технологій для голосування, що розкриває проблеми кібербезпеки, що виникають при використанні е-технологій для здійснення народного волевиявлення та аналізує потенційні загрози, такі як взлом е-систем, маніпуляція даними та штучний тиск на виборців через фальшиві повідомлення в соціальних мережах.

СЕКЦІЯ 8

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

***Керівник секції:** завідувач кафедри міжнародного та європейського права,
доктор юридичних наук, професор Х. Н. Бехруз*

***Секретар секції:** доцент кафедри міжнародного та європейського права,
кандидат юридичних наук А. М. Гриб*

БЕХРУЗ ХАШМАТУЛЛА НАБІЄВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри міжнародного та європейського права,
доктор юридичних наук, професор*

КОНЦЕПТУАЛЬНІСТЬ МЕТОДОЛОГІЇ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Питання методології у міжнародному праві є важливим та актуальним, оскільки ця галузь права впливає на формування міжнародних відносин, отже на забезпечення миру та безпеки. Однак, на відміну від багатьох наукових дисциплін соціогуманітарного циклу, у науці міжнародного права їмприділяється не так багато уваги, як вони того заслуговують, що безперечно, впливає на якість та глибину досліджень у цій сфері, особливо молодих науковців.

У 1908 році була опублікована стаття відомого юриста-міжнародника початку XX століття Л. Оппенгейма, в якій він висловлював занепокоєння з приводу того, що не лише студенти, а й дипломовані дослідники досить часто при проведенні наукових розвідок беруться за них, не маючи чітких уявлень про завдання міжнародно-правової науки, не вміючи користуватися здобутками міжнародно-правової доктрини, не можуть здійснювати дослідницькі операції, що передбачають тлумачення наявного матеріалу, і це багато в чому пов'язано з нестачею методологічних знань, навичок теоретичного та практичного характеру [1]. Минуло понад сто років, але багато юристів-міжнародників, як і раніше, ухиляються від відповіді на питання щодо методології міжнародного права, не приділяють йому належної уваги при конструюванні стратегій наукових досліджень, оскільки, здебільшого, зосереджені на питаннях юридичної практики.

З цього приводу вартою уваги є думка, що «для юристів-міжнародників, які хочуть побудувати для XXI століття життєздатне та обов'язкове міжнародне право, слід концентрувати увагу не лише на його суб'єктивному вимірі, але й розвивати, координувати його за допомогою послідовної методології, а також на об'єктивному вимірі,

існування та деталізація якого значно розширилася за останні роки у процесі кодифікації [2]. Отже, вивчення методології міжнародного права є важливою складовою юридичної освіти, наукових досліджень та практики, що обумовлює незгасаючий інтерес наукової спільноти до розробки цього важливого і маловивченого питання.

Є. Д. Стрельцова наголошує на необхідності врахування «двох площин» методології міжнародного права: «1) доктрини, яка є об'єктом наукового дискурсу і, отже, явною або інституалізованою методологією науки міжнародного права, що розвивається вченими та експертами на засадах академічної свободи; 2) практичної доктрини, якою керуються ті, хто проводить конкретну діяльність у сфері міжнародної правотворчості без визнання обов'язковості дотримання певної наукової методології» [3, с. 30–31].

Традиційно методологія визначається: як сукупність пізнавальних засобів, методів, прийомів, що використовуються у будь-якій науці, або ж як галузь знання, що вивчає засоби, передумови та принципи організації пізнавальної та практичної діяльності. Перший контекст методології міжнародного права передбачає спосіб, за допомогою якого ми намагаємось знайти та систематизувати інформацію щодо певної проблеми міжнародно-правових відносин. Другий контекст методології міжнародного права більше відповідає критичним правовим дослідженням у цій сфері та передбачає застосування відповідного концептуального апарату, і є структурною складовою теорії міжнародного права [4, с. 30–31]. Загалом методологія міжнародного права передбачає систематичний і комплексний підхід до вивчення та застосування міжнародного права. Вона допомагає забезпечити дотримання прав та обов'язків усіх міжнародних суб'єктів та створити умови для мирного та справедливого вирішення міжнародних конфліктів та суперечок.

Однією з важливих особливостей методології міжнародного права є її відкритість та гнучкість. Вона враховує різноманітні підходи та традиції, які можуть бути застосовані у різних міжнародних ситуаціях, а також різні точки зору та думки з питань, пов'язаних із застосуванням міжнародного права. Іншою важливою особливістю методології міжнародного права є її постійний розвиток, оскільки мінливість міжнародного середовища та поява нових викликів, що виникають перед міжнародним правом, обумовлюють необхідність її удосконалення, щоб зберігати свою актуальність та ефективність.

Методологія міжнародного права дозволяє ефективно досліджувати та застосовувати норми та принципи міжнародного права. Вона містить методологічні підходи, принципи та методи, що сприяють об'єктивному дослідженню таких найважливіших складових науки міжнародного права, як: джерела міжнародного права (міжнародні договори, звичаї, загальні принципи, рішення міжнародних судів, арбітражів); застосування міжнародного права (способи застосування міжнародного права у національному праві та міжнародних відносинах); інтерпретація міжнародного права (методи інтерпретації міжнародного права та проблеми, пов'язані з їх реалізацією); система міжнародного права (структура та органи міжнародного права, у тому

числі ООН та її інституції, міжнародні суди та арбітражі); міжнародне правосвідомість; взаємодія між правом та суспільством; роль та значення міжнародного права в сучасному світі тощо.

Важливим інструментом методології міжнародного права є інтерпретація міжнародних правових норм, яка включає роз'яснення значень і цілей правових норм, їх відносин з іншими нормами, а також галузей їх застосування. Також важливою її характеристикою є прецедентний підхід до інтерпретації, коли рішення, ухвалені у попередніх судових справах, використовуються як керівництво для ухвалення рішень у майбутньому. Рішення міжнародних судів і трибуналів є авторитетними та обов'язковими для усіх міжнародних суб'єктів, і є важливим джерелом міжнародного права.

Таким чином, методологія міжнародного права є складним і багаторівневим процесом вивчення та застосування міжнародного права. Вона включає різні методологічні підходи, принципи і методи, які забезпечують ефективне функціонування міжнародних правових відносин і сприяють дотриманню прав та обов'язків усіх міжнародних суб'єктів та створенню умов задля мирного та справедливого вирішення міжнародних конфліктів та суперечок.

Список використаних джерел:

1. Oppenheim L. The Science of International Law: Its Task and Method. *The American Journal of International Law*. 1908. Vol. 2. № 2. P. 313–356.
2. Carcano A. Uses and possible misuses of a Comparative International Law approach. *Questions of International Law*. 2018. Vol. 54. URL: http://www.qil-qdi.org/uses-and-possible-misuses-of-a-comparative-international-law-approach/#_ftn40
3. Стрельцова Є. Д. Уніфікація міжнародного права та її вплив на національне законодавство : монографія. Одеса : Гельветика, 2019. 522 с.
4. Steven R. Ratner & Anne-Marie Slaughter, Appraising the Methods of International Law: A Prospectus for Readers. *American Journal of International Law*. 1999 (April). URL: <https://www.uio.no/studier/emner/jus/humanrights/HUMR4100/h06/undervisningsmateriale/Slaughter%20-%20IL%20Method.pdf>

Ключові слова: методологія, теорія міжнародного права, методологія міжнародного права, методологічні підходи, принципи, методи.

Key words: methodology, theory of international law, methodology of international law, methodological approaches, principles, methods.

СЕКЦІЯ 8

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

Бехруз Хашматулла Набієвич Концептуальність методології міжнародного права	304
Аракелян Мінас Рамзесович Юридичні клініки як засіб забезпечення доступності юридичної допомоги: міжнародний та вітчизняний досвід	307
Andreichenko Svitlana, Kosianenko Serhii The fight against impunity in international criminal law (through the prism of the aut dedere aut judicare obligation)	309
Сурілова Олена Олексіївна Обмеження методів та засобів ведення бойових дій в системі законів та звичаїв війни	312
Стець Олег Миколайович Використання компаративного підходу в порівняльному правознавстві	316
Акіменко Юлія Юріївна Участь України в уніфікації міжнародного приватного права в ЄС	319
Белогубова Оксана Олександрівна Гуманітарна дипломатія: стара форма і новий зміст	322
Vladyshavska Viktoriia About problems of non-proliferation of nuclear weapons	325
Войтович Павло Петрович До питання щодо формування та реалізації державної політики щодо доступу до правової інформації	327
Волощук Оксана Троянівна Злочин агресії як найбільш небезпечний міжнародний злочин проти міжнародного правопорядку, безпеки та миру	330
Гаргат-Українчук Ольга Миронівна, Юрчишин Наталія Геннадіївна Проблеми міжнародного захисту прав людини	334
Градецький Андрій Вікторович Суб'єкти протидії воєнним злочинам та попередження збройних конфліктів	337
Гриб Анна Миколаївна Роль незалежної міжнародної комісії по розслідуванню порушень в Україні	341
Грабинський Михайло Ігорович, Грушко Мальвіна Валеріївна Питання відповідальності за порушення зобов'язань державою-попередницею в міжнародному праві	343